



**LIETUVOS RESPUBLIKOS
AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIUS**

**SPRENDIMAS
DĖL S. K. 2018 M. KOVO 13 D. SKUNDO**

2019 m. kovo 19 d. Nr. SP-3
Vilnius

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius (toliau – kontrolierius), vadovaudamasis Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 17 straipsnio 1 dalimi ir Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. rugsėjo 15 d. nutarimu Nr. XI-1583 „Dėl Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos įsteigimo ir Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos nuostatų patvirtinimo“, 13 punkto 1 papunkčiu ir išnagrinėjęs Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyboje 2018 m. kovo 13 d. gautą buvusio Klaipėdos universiteto akademinės bendruomenės nario S. K. (toliau – pareiškėjas¹) skundą dėl galimų akademinės etikos pažeidimų Klaipėdos universitete (toliau – KU), (toliau – skundas),

n u s t a t ė:

Pareiškėjas kreipėsi į kontrolierių dėl: 1) KU dėstytojo E. G.² veiksmų, kuriais jis galimai neteisėtai prisiėmė bendraautorystę, neteisėtai dėstė, neskaidriai naudojo projektų lėšas, pasisavino autorystę; 2) KU Akademinės etikos komiteto, kuris galimai neteisėtai atsisakė tirti pareiškėjo skundą; 3) KU rektorius, kuris galimai nuslėpė nesąžiningus akademinis veiksmus, nes toleravo dėstytojo E. G. veiklą ir KU Akademinės etikos komiteto sprendimą.

Kontrolierius kreipėsi į KU dėstytoją E. G., KU, KU Akademinės etikos komitetą dėl paaiškinimų ir informacijos pateikimo ir pareiškėją dėl papildomos informacijos pateikimo.

KU dėstytojas E. G. pateikė paaiškinimus susitikimo kontrolieriaus tarnyboje metu žodžiu³.

KU ir KU Akademinės etikos komitetas pateikė KU Senato 2015 m. birželio 16 d. nutarimą Nr. 11-56 „Dėl Klaipėdos universiteto Akademinės etikos komiteto reglamento patvirtinimo“, Pareiškėjo 2017 m. birželio 18 d. kreipimąsi į KU Akademinės etikos komitetą (toliau – kreipimasis), KU Akademinės etikos komiteto 2017 m. rugpjūčio 30 d. protokolą ir 2017 m. rugsėjo 13 d. nutarimą dėl pareiškėjo kreipimosi (toliau – nutarimas), taip pat su projektu susijusius finansinius ir jo viešinimą patvirtinančius dokumentus bei informaciją apie E. G. pedagoginio darbo krūvį ir dėstomus dalykus.

Pažymėtina, kad skundas yra analogiškas kreipimuisi.

¹ Kontrolieriaus sprendimo tekste „pareiškėjas“ apibendrintai, nesiejant su pareiškėjo lytimi, vadinamas vyriškosios giminės daiktavardžiu.

² Su skundo objektu susijusių asmenų duomenys neskelbtini.

³ Garso įrašas saugomas byloje.

Pareiškėjas skunde nurodė, kad KU Akademinės etikos komitetas atsisakė tirti kreipimąsi ir pateikė nutarimo kopiją. Nutarime nurodyta, kad KU Akademinės etikos komitetas, apsvarstęs kreipimąsi, nusprendė, kad vadovaujantis KU Akademinės etikos komiteto reglamento 23 punktu, kuriame nustatyta, kad „pažeidimai, dėl kurių kreipiamasi į Komitetą, turi būtų įvykę ne anksčiau negu prieš metus“, 1–10 punkto klausimai nenagrinėtini dėl senaties, 11 punkte dėl galimai neteisėto dėstymo stinga įrodančių dokumentų, o išnagrinėjęs kreipimosi 12 klausimą, susijusį su tarptautinio projekto viešinimu, nustatęs, kad projektas buvo viešinamas, nusprendė, kad KU Akademinės etikos kodekso 12.2 punktas nepažeistas.

Iš kreipimesi išdėstytų klausimų matyti, kad KU Akademinės etikos kodekso 1–10 punktai yra susiję su įvykiais, galimai vykusiais daugiau nei prieš vienerius metus.

Pareiškėjas kreipimesi ir skunde nurodė, kad skundžia nesąžiningus E. G. akademinis veiksmus, t. y. jo neteisėtą dėstymą. KU Akademinės etikos komitetui trūko duomenų konstatuoti pažeidimus. KU pateikė informaciją apie E. G. pedagoginio darbo krūvį ir paaiškinimus kontrolieriui, kuriuose nurodė, kad „profesoriui neleidžiama vesti laboratorinių darbų, [todėl] krūvis yra padalinamas kitiems dėstytojams <...> [kurie] veda laboratorinius, pratybas ar konsultacijas <...>.“

KU pedagoginio darbo 2016–2017 studijų metais normos ir apskaitos tvarkos aprašo, patvirtinto KU Senato 2016 m. birželio 2 d. nutarimu Nr. 11-49 „Dėl KU pedagoginio darbo 2016–2017 studijų metais normos ir apskaitos tvarkos aprašo patvirtinimo“, 16 punkte nustatyta, kad „pirmoje studijų pakopoje studijų laboratoriniams darbams vadovauja laborantai, asistentai arba lektoriai. Jeigu laboratoriniams darbams vadovauja docentai arba profesoriai, jiems nustatomas pedagoginio darbo krūvio koeficientas – 0,8, jeigu grupė dalinama į pogrupius.“ Vertinant minėto aprašo 16 punkto nuostatas sistemiškai, galimybė vadovauti laboranto darbui suteikiama ir docentams, ir profesoriams. Atsižvelgiant į tai, KU teiginys, kad „profesoriui neleidžiama vesti laboratorinių darbų“, yra nepagrįstas.

Iš KU pateiktų E. G. pedagoginio darbo krūvio skaičiavimų ir egzaminų žiniaraščių matyti, kad pedagoginio darbo krūvis buvo padalytas keliems dėstytojams. Toks krūvio padalijimas neprieštarauja KU pedagoginio darbo 2016–2017 studijų metais normoms ir apskaitos tvarkos aprašo 16 punktui. Duomenys, galintys patvirtinti ar paneigti pareiškėjo teiginius dėl E. G. *neteisėto dėstymo*, nenustatyti.

Kreipimesi ir skunde pareiškėjas taip pat skundžia E. G. veiksmus dėl neskaidriai naudojamų lėšų, nurodydamas, jog „stengiamasi neviešinti šio projekto, [todėl] yra pagrindas įtarti“. Pareiškėjas savo teiginius pagrindžiančių dokumentų nepateikė. KU Akademinės etikos komitetas pažeidimų nenustatė. Iš KU pateiktos informacijos kontrolieriui matyti, kad projektas buvo viešintas 6 skirtinguose elektroniniuose šaltiniuose (pvz., žurnale „Kur stoti?“, KU interneto svetainėje, projekto *facebook* paskyroje), todėl pareiškėjo teiginys, kad E. G. neskaidriai naudoja projekto lėšas, yra nepagrįstas.

Pareiškėjas kreipėsi į KU Akademinės etikos komitetą ir kontrolierių nurodydamas, kad E. G. nuo 2005 m. pradėjo aktyviai skelbti mokslines publikacijas prisirašydamas prie jų kaip bendraautoris. KU Akademinės etikos komitetas šios kreipimosi dalies dėl senaties nenagrinėjo. Kreipimosi į kontrolierių terminas teisės aktuose nenustatytas, todėl kontrolierius pateiktą informaciją vertino.

Pareiškėjas skundo dalį dėl neteisėto prisirašymo pagrindė „mokslinių kryptių ir bendraautorių gausa“ ir daugiau duomenų, galinčių patvirtinti autorystės pasisavinimą, nepateikė.

Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo preambulėje skelbiama, kad Lietuvos mokslo ir studijų politika remia mokslo ir studijų sistemos atvirumą ir integraciją į tarptautinę mokslinių tyrimų ir aukštojo mokslo erdvę. Europos Komisijos 2005 m. kovo 11 d. rekomendacijose dėl Europos mokslininkų chartijos ir dėl Mokslininkų priėmimo į darbą elgesio kodekse pažymima, kad „turėtų būti skatinamos visos mobilumo formos kaip visapusiška žmogiškųjų išteklių politika [mokslinių tyrimų ir plėtros] srityje nacionalinio, regionų ir institucijų lygiais“. Minėtomis rekomendacijomis patvirtintoje chartijoje pripažįstama „visų mobilumo formų vertė kaip mokslininkų profesinio tobulėjimo priemonė“, t. y. „darbdaviai ir (arba) finansuotojai turi pripažinti vertę <...> tarpsektorinio, tarpdisciplininio ir virtualaus mobilumo, <...> kaip svarbią priemonę skatinančią mokslo žinias ir profesinį tobulėjimą visuose mokslininko karjeros etapuose.“

Lietuvos leidėjai deklaruoja besilaikantys Leidybos etikos komiteto (angl. *Committee on Publication Ethics: COPE*) patvirtintų publikavimo etikos principų ir savo veikloje remiasi tarptautiniais publikavimo etikos standartais. 2019 m. vasario 8 d. posėdyje Lietuvos universitetų rektorių konferencija patvirtino rekomendacines Publikavimo etikos gaires⁴. Jomis siekiama supažindinti akademinę bendruomenę su vyraujančiomis tarptautinėmis publikavimo etikos nuostatomis, kurios taikomos visoms publikavimo procese dalyvaujančioms suinteresuotosioms šalims, t. y. mokslo leidinių redaktoriams, leidėjams, įvairių rankraščių recenzentams ir autoriams (pvz., tyrėjams, mokslininkams, studentams) ir visuose publikavimo procesuose. Pažymėtina, kad Lietuvoje publikavimo etikos reglamentavimas yra tik besiformuojantis reiškinys.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad užsienio šalyse atliktas ne vienas tyrimas, kurio metu buvo keliami klausimai, susiję su autorystės etiniais ir procedūriniais klausimais. Pavyzdžiui, E. J. Manton ir D. E. English (2008) tyrimo rezultatai rodo, kad dauguma respondentų – 64,2 proc. – mano, kad asmuo, atlikęs daugiausiai darbo, turėtų būti nurodomas pirmuoju autoriumi; 16,9 proc. mano, kad autoriai turėtų būti išvardijami abėcėline tvarka; 12,9 proc. respondentų teigė manantys, kad pirmuoju autoriumi turėtų būti nurodytas mokslinio tyrimo koncepciją kūręs ir įgyvendinęs asmuo. Atlikdami tą patį tyrimą tyrėjai nustatė ir tai, kad iš 433 apklaustų autorių daugiau nei 35 proc. nurodė, kad bendradarbiavo su autoriumi, kurio indėlis rengiant publikaciją buvo labai mažas, o beveik 10 proc. nurodė, kad turėjo leidimą publikuoti nurodydamas bendraautoriumi asmenį, kuris neprisidėjo prie publikacijos parengimo⁵.

Atliekant tyrimą apie autorių produktyvumą J. W. Osborne ir A. Holland (2009) nustatė, kad per 10 metų dvidešimt autorių konkrečioje srityje skelbė vidutiniškai 32 mokslo darbus per metus, t. y. mokslo darbai buvo skelbiami vidutiniškai kas 11,3 dienos⁶. Toks aukštas mokslininkų produktyvumo lygis kelia abejonių dėl tinkamo akademinės etikos principų įgyvendinimo rengiant mokslo darbus. J. W. Osborne ir A. Holland pastebi, kad neteisingas duomenų nurodymas klaidingai atspindi mokslininkų produktyvumą ir yra vienas iš akademinio nesąžiningumo formų. Viena vertus, neteisėtas autorystės nurodymas gali būti piktnaudžiavimas turimomis galiomis (pareigomis); kita

⁴ Tauginienė, L., Cibulskienė, J., Berkmanas, T., Janutėnienė, J., Braziulienė, A., Kazlauskaitė, R., Kližentis, V., Toleikienė, R., Zamokas, G., Sipavičienė, S., Vaičaitis, V., Marozas, V. (2019). Publikavimo etika: gairės. Vilnius: Lietuvos universitetų rektorių konferencija. [prieiga per internetą: https://lurk.lt/media/dynamic/files/2080/5_publicavimo_etikos_gaires_2019.pdf]. Žiūrėta 2019 m. vasario 19 d.

⁵ Manton E. J., English, D. E. (2008) An Empirical Study of Gift Authorships in Business Journals. *The Journal of Education for Business*, 83(5): 283-287. DOI: 10.3200/JOEB.83.5.283-287.

⁶ Osborne, J. W., Holland, A. (2009) What is authorship, and what should it be? A survey of prominent guidelines for determining authorship in scientific publications. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 14(15): 1-19 [prieiga per internetą: <https://pareonline.net/pdf/v14n15.pdf>]. Žiūrėta 2019 m. vasario 19 d.

vertus, autorystės nenurodymas priklausantiems asmenims paneigia jų indėlį. Ir vienu, ir kitu atveju produktyvumas yra klaidinantis ir nė vienas atvejis neturėtų būti toleruojamas⁷.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, manytina, kad *tarpkryptinis* bendradarbiavimas yra suderinama ir siektina praktika mokslo ir studijų politikos požiūriu, tačiau nuolatinis neadekvatus publikacijų skaičius per metus gali kelti abejonių, ar išvengta akademinės etikos pažeidimų.

Nagrinėjamu atveju iš E. G. gyvenimo aprašymo pateikto su skundu matyti, kad per pastaruosius dešimt metų E. G. autoriumi (bendraautoriumi) buvo vidutiniškai 6 publikacijose per metus. Per 2005–2016 metų laikotarpį daugiausiai publikacijų E. G. paskelbė 2012 m. – 10 (iš jų 2 – konferencijų pranešimų santraukos) ir 2013 m. – 9 straipsniai (iš jų 6 – konferencijų ir (arba) parodų medžiaga). Pastebėtina, kad produktyviausiu laikotarpiu (2012–2013 m.) tik prie vienos publikacijos E. G. nurodytas pirmu autoriumi. Visos šiuo laikotarpiu rengtos publikacijos su kitais bendraautoriais. Itin aukštas E. G. mokslinis produktyvumas pastebimas tik 2012–2013 m., tačiau nėra laikytinas *ipso facto* abejotina mokslinė praktika.

Skundo dalį dėl neteisėtai prisiimtose išradimo autorystės pareiškėjas pagrindžia teiginiu, kad išradimas *tariamasis*, o jo autorius „nesuprato keliamo tikslo <...> klaidingumo“.

Pažymėtina, kad kontrolierius pagal jam nustatytą kompetenciją nevertina išradimų turinio ir laikosi pozicijos, kad galimas išradimo tikslo klaidingumas nėra pagrindas neigti autorystę.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ir tai, kad KU Akademinės etikos komitetas priimdamas pareiškėjo kreipimąsi ir jį nagrinėdamas vadovavosi KU Akademinės etikos komiteto reglamentu, akademinės etikos ir procedūrų pažeidimai nenustatyti.

Nenustačius KU Akademinės etikos komiteto pažeidimų, E. G. akademinės etikos pažeidimų, skundo dalies dėl KU rektoriaus, kuris, pareiškėjo teigimu, nuslėpė nesąžiningus akademinis veiksmus, nes toleravo dėstytojo E. G. veiksmus ir KU Akademinės etikos komiteto sprendimą, nagrinėti nėra pagrindo.

Pažymėtina, kad visi akademinės bendruomenės nariai, pripažindami ir puoselėdami akademinės etikos vertybes, nustatytas Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje: „Akademinė etika – visuma visuotinai pripažintų vertybių, užtikrinančių mokslo ir studijų proceso skaidrumą, sąžiningumą, teisingumą, šiame procese dalyvaujančių asmenų lygybę, nediskriminavimą, atsakingumą, tausų išteklių vartojimą, akademinę laisvę, mokslo ir studijų darbų vertinimo nešališkumą, pasitikėjimą, pagarbą ir intelektinės nuosavybės apsaugą“, informaciją apie kitus akademinės bendruomenės narius turėtų skleisti atsakingai.

Kontrolierius, įvertinęs pareiškėjo, E. G., KU ir KU Akademinės etikos komiteto pateiktą informaciją ir teisinį reglamentavimą, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 17 straipsnio 11 dalies 10 punktu,

n u s p r e n d ė:

pripažinti skundą nepagrįstu.

⁷ Manton E. J., English, D. E. (2008) An Empirical Study of Gift Authorships in Business Journals. *The Journal of Education for Business*, 83(5): 283-287. DOI: 10.3200/JOEB.83.5.283-287.

Kontrolieriaus sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Vilniaus apygardos administraciniam teismui (Žygimantų g. 2, 01102, Vilnius) per vieną mėnesį nuo šio sprendimo įteikimo datos.

Akademinės etikos ir procedūrų kontrolierė

Loreta Tauginienė